

מאות / רפי וייכרט.....

תמיד

תמיד תהיי איתי שם, בנבכי הזיכרון, בבתי קפה בשעות הבוקר, בטרם פגישתם של הגופים הזוהרים. כשכל מנה הצמיחה לסלט כנפיים וכל עגבנייה ריחפה לה בחלל הפה כמו יצירת מופת. לפעמים כשיושבים מול אהבה, בשעה שאין פרטית ממנה, אדם מתחיל לחוש פתאום כאילו הוא רוחף מתחת לתקרה של הסיטיסייטי, כאילו הוא גופים שחורים ולבנים בתצלומי של מייפלט'ורפ, והצללים שמסביב, והגוונים וההדים. נתת לי מתנה כה יקרה בשעות הדמדומים, שעות של דם בעורקים ושל דממה שבה נשמעת נגינה. האם זה העוגב אשר עוגב על תעלות השמע? האם אלה יתדות של אהבה שנוצצים ברקיעים כמו אוהל שנתן אי פעם לחיינו את הפשר הגלוי?

בשקט הקר של הגלות

מתי שמואלוף: עברית מחוץ לאיבריה המתוקים, פרדס 2017, עמ' 47

ספר שיריו השישי של מתי שמואלוף, המשורר שנודע בעיקר בשירי המחאה שלו, הוא ספר לירי, יפה וצנוע. אמנם אין בו חידוש פואטי, אבל הוא צלול ונוגע ללב. הספר נכתב בגלות ברלין, שאליה עבר המשורר אחרי כישלון מרבית המאבקים החברתיים שבהם היה שותף, והוא נקרא כמעין רקוויאם עדין. שמואלוף אינו מפחד להודות בהפסד, ומכאן יופיו של הספר, בעידן רווח הצלחות. כמו־כן עוסק הספר בחוויית ההגירה לעיר זרה, המעוררת געגועים לישראל. אבל זו ישראל של זיכרונות ילדות, ריחות ונופים, משפחה וחברים, ושל השפה העברית האהובה, ולא ישראל הלאומית-מיליטריסטית-מקצינה של ימינו.

המשורר אלון בר ערך את הספר היטב. ספרו הטוב ביותר של שמואלוף עד כה, לדעתי, היה השני - בין הזו לבין שמואלוף - שבו התיך את זעם המחאה עם קיצור לירי פרוץ ופאנקיסטי משהו. אחר כך הגיעו נוספים ברמות משתנות (גילוי נאות: את אחד מהם, פרידה כברלין, ערכתי אני). כוח שירת שמואלוף הוא בהתכת "מערב" (למשל, השפעת שירת הרוק של מוריס) עם נחישות להיות חלק מהמזרח, שבו שוכנת ישראל, כזכור. אחר כך עבר המשורר לברלין, וכן עבר לכתיבת פרוזה, שהיא כביכול אוניברסלית יותר (שכן שירה כמעט אי-אפשר לתרגם, מרבית היופי אוכד בתרגום). אבל בכל זאת, קשה להיפטר מהשירה, כמו גם מהגעגוע לישראל.

לכן כאן, בספרו עברית מחוץ לאיבריה המתוקים, העברית הפכה לשפת געגוע. למעשה העולם כאן גובר על השפה, והגעגוע אינו לעברית ככלי, אלא לעברית כחלק מהקיום החושי, לנופים, לערים, למשפחה ולחברים: "אתה שואל, כמה אני מתגעגע?/ אני שואל - כמה גדול היקום שמסביבנו?" אבל שמואלוף שומר על קור רוח שירי, ואינו גולש לבומבסטיות של הצהרות ייאוש. למעשה, בספר זה מתקרב שמואלוף

את כמו עמוד בספר שירה, נקרעת ומתעופפת ברוח".

העיסוק בעברית ובגעגועים אליה מנמק את הארס פואטיות שהיתה מלאכותית משהו בספריו

הקודמים של המשורר, ועם זאת מדי פעם ישנם צירופים שבהם העיסוק בשפה לא מתנשק עם המציאות, תנאי ראשון ומכריע לשימוש במטאפורות העוסקות במילים: "נמלים מנסות לטעת שורשים/ בתוך אדמת השירה", "דיונות אותיות החירות מקועקעות בידינו", "כניעת פסגות הררי המילים", "שכחנו לקלף את השירה מהסברס", "איך מנקדים את שירת הפצצה", "ולא נהיה עוד זכאים לקבל הלוואות מילים בבנק האותיות" - צירופים פיוטיים לכאורה, אבל האנלוגיה בין

במידת מה לפואטיקה של ארז ביטון, לליריות צנועה. כך גם ב"עברית", היא עלים מרשרשים, בחי' ועין/ בחורשה של עצים עתיקים, ושורשיהם עולים לשמים בתפילות/ ויורדים בסליחות".

זהו ספר של משורר בשל ובוגר. בדרך כלל בגרות נתפסת, לפחות עבור בני דורנו, כהתליך של הסתגלות, ויתור, התפשרות, התברגנות. אבל התברגות יכולה גם להיות סינכרוניזציה עם הגיל הביולוגי, השלמה מתוך פיכחון, ולא דווקא מתוך ויתור והתפשרות. נראה שכך קורה בספר זה, שדוברו מייצג במידה רבה רבים מבני דורו, החשים אבודים בעידן הדיגיטלי החדש מחד, אבל כבר לא שייכים לילדותם

בעידן ערוץ טלוויזיה יחיד ומשחקים בשכונה. גם כלכלית, מדובר בדור אבוד, של מי שמתקשים להתפרנס בעידן ניאור-ליברלי קפיטליסטי דורסני.

מוסיקה היתה תמיד מרכיב תמטי חשוב לשמואלוף, שבשיר לירי קצר מצליח לתאר ברגישות את ילדותו בפרברים: "זיכרונות אבודים בקרית מוצקין/ נפתחים בצליל מוטורדה/ בטייפ רבל-קאסט/ שנתקע בזמן". ושיר אחר המוקדש לחבר ילדות שנפטר, מתמקד בזמר האלוהי ניק קייב ובשיר הקינה שלו (The Weeping Song) שהיה פסקול התברגות לרבים מבני דורנו. שמואלוף עורך הזרה לזרותו, תוך משחק עם הצירוף הישראלי כל כך, "חוץ לארץ": "אני זוכר שהייתי מחכה לחברים שלי שיחזרו/ מחוץ לארץ, כי לא האמנתי שיש חוץ מהארץ הזאת, ופתאום, אני זה שגר בחוץ".

יש בספר גם שירי מאבק, כמו שיר מוזר אחד שהוא מעין הכאה על חטא אירונית של עשירים נוסעי ג'יפ מרצדס על השפלת העניים, ושיר אחר על חלב העיר הסורית החרבה: "חלב, אני מתתהו בן שפחה, בן מבנותיך, נכד ליהודיך, מקונן על מחיקת שכונות שיריך, עליך/ חלב, התשמעי את שירת רבבות מקוננותיך / שכאן כברלין... חלב,

מילים ליופי, לשירה, יש בה מיופייפות מסוימת, פינוק של בריחה לארס פואטיות במקום שבו קשה למצוא מילים לתיאור חד ומדויק יותר.

זהו ספר שירה של מי שנמלט על נפשו מהשתתפות בלתי פוסקת במאבקים חברתיים בישראל, כדי להציל את עצמו כאדם וכמשורר, שכן מאבקים חברתיים מתישים מכלים את האנרגיות של המוח, בעיקר כשהם נכשלים, גם אם זורעים ניצנים לעתיד הרחוק. לכן, מעיד על עצמו הכותב: "עברתי להתגורר בין איין-סוף כוורת בשדה עצי הקינמון/ בתוך זוג מגפי שלג שחורים", במטאפורה יפה בשיר הנושא את שם הספר, שיר מוזר המדמה את העברית למלכת דבורים. ובשיר אחר הוא כותב "ברחנו כי לא היה טעם להילחם בקוראים צמאי דם/...ברחנו כי ידענו שלא מחכה לנו כלום/ אך דווקא בתוך אותו הכלום, יש הבטחה גדולה".

ובשיר המנוני יפה, מעין המנון ייאוש, כלומר אוקסימורון, כותב שמואלוף: "היינו משוררים, והקמנו קובצות שירה... ולא ידענו/ שיום אחד נתעבר ונתפרד ונתפזר/ ונחשב חישובים, כמה זה עלה לנו/ לשורה, ולא ידענו שיום אחד נתגרש, נתפזר, נעבור/ הסכות מקצועיות,